

Reisgids voor persoonlijke reflectie bij Grieks en Latijn

Het hoofddoel van de vakken Grieks en Latijn is het reflecteren op jezelf en de wereld waarin je leeft, aan de hand van teksten uit de oudheid. Daarom onderzocht Kokkie van Oeveren hoe taal en cultuur geïntegreerd kunnen worden in het literatuuronderwijs klassieke talen, zodat leerlingen kunnen reflecteren op het eigene via het vreemde. Ze ontwikkelde de ITHAKA-aanpak, waarmee docenten zelf hun lessen vorm kunnen geven. In deze reisgids meer over de reis van leerling en docent naar hun 'Ithaka'.

De geschiedenis van ITHAKA

Kokkie van Oeveren is docente en vakdidactica Griekse en Latijnse taal en cultuur aan de Vrije Universiteit Amsterdam. "Binnen de vakken Grieks en Latijn draait het om het vertalen van oude teksten", vertelt ze. "Deze oude teksten kunnen fungeren als een spiegel, waarmee leerlingen kunnen reflecteren op zichzelf en hun wereld. Denk aan het verhaal van Icarus. Zijn vader ontwierp vleugels en tartte daarmee alle natuurwetten. Dat kostte Icarus het leven. Deze tekst geeft leerlingen de kans om na te denken over de voor- en nadelen van technologische ontwikkeling." Om reflectie op het eigene via het vreemde mogelijk te maken, moeten taal en cultuur geïntegreerd worden in lessen Grieks en Latijn. Tijdens haar promotieonderzoek onderzocht Kokkie hoe docenten dat kunnen doen. Met hulp van 54 docenten klassieke talen ontwierp ze een vakdidactisch instrument, het ITHAKA-instrument. Op verzoek van SLO ontwikkelde ze op basis daarvan docentmateriaal. Aan de hand daarvan kunnen bovenbouwdocenten hun lessen richten op persoonlijke reflectie.

De bestemming: waarom naar Ithaka?

Dé reiziger uit de oudheid was Odysseus en het eiland Ithaka was zijn thuis. Het ITHAKA-instrument gebruikt zijn reis naar huis na de Trojaanse oorlog als metafoor voor de reis die leerling en docent maken aan de hand van een klassieke tekst. Deze reis leidt een leerling naar zijn eigen Ithaka.

Zeker doen op weg naar ITHAKA: de reisroute

De reis naar ITHAKA is pittig. Bouw daarom onderweg genoeg tussenstops in. Leg bij voorkeur deze reisroute af:

- **Vorbereiding:** kies een thema en maak een plan voor het bereiken van Ithaka.
- **Vertrek:** neem de tijd voor het leesproces en laat de tekst verschillende keren lezen om te zorgen dat die beklijft. Begin met de globale inhoud, vervolg met het begrip van tekstdelen en laat de tekst daarna samenvatten door de leerling. Laat hen bijvoorbeeld een strip maken van het verhaal of foto's zoeken die bij erbij passen.
- **Reis terug in de tijd:** bespreek hoe iemand uit de oudheid dit verhaal las en zorg zo voor context.

- **Een rit naar het eigene:** hoe kunnen leerlingen de tekst gebruiken om naar zichzelf te kijken? Maak inspirerende tussenstops in de kunst. Hoe keken kunstenaars tegen het thema aan? Trek het verhaal door naar actuele onderwerpen en start het debat.
- **Aankomst op eindbestemming ITHAKA:** het vreemde is onderdeel geworden van het eigene.

Bagage: wat heb je nodig tijdens je reis?

Onmisbaar tijdens je reis is het docentmateriaal dat Kokkie ontwikkelde voor de ITHAKA-aanpak en dat te vinden is via de website van SLO:

1. De docentenhandleiding *Op reis naar ITHAKA*, met de uitgangspunten van het vakdidactisch instrument.
2. Het ITHAKA-instrument: een stappenplan voor het ontwerp van literatuurlessen waarin taal en cultuur geïntegreerd zijn.
3. Een uitgewerkt voorbeeld van het ITHAKA-instrument.
4. De ITHAKA-toetsmatrijs met voorbeelden van toetsvragen.

Let op: gevaren onderweg

Geen enkele reis is zonder 'gevaar' en dat geldt ook voor de reis naar ITHAKA. De reisvoorbereiding is bijvoorbeeld intensief, dus begin met teksten die je goed kent. De reis levert goede debatten op, maar maak er geen les maatschappijleer van. Houd vast aan de tekst en grijp terug op je doel: de tekstinhoud en de leerling bij elkaar brengen. ☒

Alle materialen voor de ITHAKA-aanpak zijn te vinden op: www.slo.nl/thema/vakspecifieke-thema/klassieke-talen/ithaka/

11 slo

Ervaringen van reizigers

"De ITHAKA-methode zorgt voor meer focus in mijn onderwijs"

"ITHAKA levert waardevolle gesprekken en inzichten op"

"Ik begrijp de tekst nu beter, ITHAKA helpt me ook bij het vertalen"